

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 augusztus Képzőművészet

Gárdonyi László: A tér, ami körülvesz... – Várady Róbert: Tér(v)iszony

„Körülvesz bennünket a tér”, szoktuk mondani, és nem nagyon gondolunk bele a mondatba. Mintha a tér fogalma magától értetődő lenne, mintha mindenki tudná, hogy miről beszélünk. Pedig ez távolról sincs így, a különböző filozófiai, pszichológiai, fizikai megközelítések mind más módon beszélnek a térről, aspektusaiban vizsgálják, mérni akarják, majd bebizonyítják, hogy nem mérhető a mi eszközeinkkel. Mindezen tudományos szellemi csatározások ellenére a közvélekedés szilárdan tartja magát egy majd 350 éves elmélethez, a newtoni háromdimenziós, homogén és végtelen tér ideájához. Úgy tűnik, hogy ez a megszokott, a kellemes, a hasznos, a laikus közeg ebben érzi otthon magát, ebből a nézőpontból tartja értelmesnek és érdemesnek leírni a világot.

Várady Róbert *Metropolisz III.* című képén emberek mennek egy folyosón, ami mintha pontosan erre a térfogalomra lenne felépítve. Függőleges és vízszintes vonalak, hengerek és síkok alkotják a környezetet, azt a teret, ami lehetővé teszi ezeknek az alakoknak a mozgást. A párhuzamosok a végtelenben találkoznak, az enyészpontban, azon a kitüntetett helyen, ami a matematika szabályai szerint nem a kép terében, hanem a kép síkján helyezkedik el. Ezek a nők és férfiak is mindörökre arra ítéltettek, hogy ne találkozzanak egymással, hanem járják magányos útjukat, esetleg elhaladjanak egymás mellett. Várady képén mintha a matematika tragédiája jelenne meg, az a rideg könyörtelenség, ahogy a szabályok előírják a változók (jelen esetben az emberek) viselkedését.

A *Megfelelésben lenni... (?)* című képen álló férfi is ugyanennek a térfelfogásnak a foglya, annak ellenére, hogy őt már látszólag nem veszi körül semmi, a szabadban (mit jelent ez a szó ebben a kontextusban?) áll, a háttérben éppen hogy kivehető vékony vonal jelöli ki a horizontot. A fekete kör a kép bal szélén mintha az előző kép enyészpontjának lenne a párja: képi metaforája a kiterjedés nélküli matematikai pontnak. Míg a *Metropolisz III.*-ban látható volt az egész szerkesztett tér, itt már csak utalások vannak, de ez nem jelenti azt, hogy ne lenne a szabályok léte ugyanolyan fojtogató.

Kicsit bonyolultabb a helyzet a *Felülről minden más IV.*-en. A három alak, akire felülről tekintünk le, matematikai alakzatba rendeződik: egyenlő szárú háromszöget formálnak, úgy tartanak céljuk felé, amelyet csak ők látnak, mi nem. A szokatlan látószög elrejtí ugyan előlünk a célt, de nem teszi lehetetlenné annak megértését. A szabályok a képkivágáson kívül is pontosan ugyanúgy működnek, mint benne, a tér végtelen, csak a mi lehetőségeink limitáltak, hogy megértsük azt. Ahogy fogynak el a mindennapi életből vett referenciáink, úgy leszünk egyre elhagyatottabbak: úgy tűnik, hogy a tér fogalmiságában a kevesebb egyre félelmetesebb és nyomasztóbb: magunkra maradunk.

Nehéz megítélni, hogy mi történik a *Túlélési gyakorlat II.* című képen látható férfival. Talán

zuhan a végtelen sötét éjszakában, esetleg valami fekete padlón fekszik, és idegen, ismeretlen táncot mutat be, de az is lehet, hogy a nézőpont van kiforgatva, és a Ministry of Silly Walks egyik persziflázásával van dolgunk. Talán mind a három értelmezés helyes, talán egyik sem. Ami biztosnak tűnik, hogy magánya, állapota rettentő: a végtelen űrbe van taszítva, ahol már semmilyen referencialitás nem működik. Úgy tűnik, az embernek mégiscsak szüksége van szellemi mankókra, mint amilyen a három dimenzió jéghideg racionalitása, hogy legalább azt fel tudja mérni, hogy minek a foglya.

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

